

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

38. An votum castitatis, vel religionis factum ab eo, cui salubrius est
matrimonium ob suam incontinentiam, sit validum? Idem est de vovente
non nubendi. Et an talis absque ulla Pontificis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

Et tandem queritur, quot annorum senex intelligatur, ut pro absolute obtinenda Romanum Pontificem adimulatus constringatur, sed illam possit a suo Episcopo rationabiliter impetrare? Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 3. Ref. 2.

§. 1. Affirmatiue respondet Fagundez in Decal. tom. 1. praecept. 2. lib. 2. cap. 29. numer. 9. ubi sic ait: [sic], qui habet votum Religionis, si senex factus fuerit sexagenarius, non tenetur ad votum, ut est communis sententia: cum enim senectus ipsa per se sit morbus, sicut habens impedimentum morbi perpetuum post votum superueniens, non tenetur ad votum Religionis, sed liber ab illo manet, ut docet Sanchez tom. 1. Decalogi, lib. 4. quest. 16. n. 36. & Sotus lib. 7. de iust. quest. 2. art. 1. ad 3. & Aragonius 2. 2. quest. 88. art. 1. ad 3. ita qui in senectute incidit, liber erit a voti obligatione de ingredienda Religione. Ac proinde si quis vouerit, vel iurauerit, ut ingressum Religionem, si castitatem non seruauerit, non obligabitur ad ingrediendam Religionem, si in senectute contra castitatem peccet, cum tamen conditio posita fuerit, si quidem, cum sit negativa, & visque ad mortem poni possit, ac proinde votum confirmari videatur. Respondetur primo, per accidens istum tunc non teneri ad ingressum Religionis, cum moraliter loquendo, in ea aetate non soleant homines ad illam esse habiles, nisi tanta esset viri auctoritas, ut non obstante ea senectute indicaretur valde Religioni utilis. Respondetur secundo, illud tempus futurum vsque ad mortem in eo casu intelligendum esse moraliter, id est, vsque ad tempus habile ingressus Religionis. Cum igitur sexagenarius non sit in tempore ad Religionis ingressum requisito, pro mortuo reputatur respectu talis voti. Ita Fagundez.

2. Nota vero, quod si post sexagesimum annum emiserit votum, teneretur adimpletorem, cum eo impedimento se obligauit: quapropter nisi superueniat maior, & notabilis debilitas, ratione aetatis, quam illa, qua tempore voti aderat, minime a voto excusabitur, ut in casu simili de voto ieiunandi dixit Narbona in Annalibus iuris, an. 60. quest. 2. n. 9. qui etiam ex hac doctrina, me citato, colligit quest. 8. n. 2. senem sexagenarium non esse ad trimeses damnandum. Et merito quidemnam, ut auctor est Ioannes de Platea in l. Cum in num. 1. verso. Primum nota, C. de his, qui non implent stipendii, lib. 10. quoad arma, & militiam idem sexagenarij senes dicuntur, quia hac aetate iam vires non suppetunt ergo eadem ratione, etiam quoad trimesium poenam, qui in praedicta aetate existunt, senes diiudicari debent.

3. Ex his etiam colligitur decisio alterius questionis, nam, ut supra satis firmauimus, certum est, Episcopum posse a quocumque excommunicationis vinculo, quomodolibet, etiam in Bulla Cena Domini, Papae reseruata, absolueri, quoties excommunicatus iustas habet excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusetur; ita quod, sine periculo, Apostolico se nequeat conspectu praesentare, ut in Pontificali scripto continetur, in cap. De cetero 11. & in cap. Quod de his 26. cap. Ea noscitur. 14. cap. Quamuis. 8. de sententia excommunicat. Et inter reliquas excusationis causas, quibus excommunicatione innodatus ab obligatione Pontificem adeundi iuris constitutione eximitur, aetatis fragilitatem, aut impuberum, aut seniorum recensent: habetur enim in iure ratio aetatis quoad iter faciendum, l. Continuis. 1. 7. 8. Cum ita stipulatus sum. de verbor. obligat.

4. Hoc supposito, queritur, quot annorum senex, quoad huiusmodi excusationem, intelligatur? Quidam iudicio Episcopi relinquendum affirmant, ut ipse persona qualitate inspecta arbitretur, an tale iter pericu-

lose aggredi possit, vel non. Huius sententiae fuit Barbosa in dilectanea ad cap. Si quis suadente, quest. 4. Alij vero maiorem septuagenario hoc beneficio, uti debere idem existimant, quia haec sola aetas excusationem parit numerum personalium, l. fin. C. Qui aetate, lib. 10. quare & ab itinere excusari debere scribunt, cum recta ratione personale munus dici queat. In quam sententiam inclinare videtur Stephan. Gratianus discept. forens. tom. 5. c. 80. n. 10. & aucta Tiraguellus de iure primogenit. in praefatione, n. 21. 1. ubi & illam rationem adfert: quia senes excusantur a longis itineribus. Veroprius tamen haec interpretatio traditio minime defendi potest, cum eximius itineris labor, quo frangatur, qui tam immentum iter aggreditur, merito in causa esse debeat, ut sexagenario tantumdem hoc priuilegium impartatur: nam, licet in huiusmodi aetate nonnullis robur & optima membrorum expeditio contingat, haec aded lassitudini, & infirmitati existit obnoxia, ut vix sine labore, & periculo, ne dum via perfici, verum neque proficisci valeant: idem secundum Innocentium, Syluestrum & alios optime resoluit Sayrus in Thesaur. casuum conscient. lib. 3. cap. 28. n. 23, sexaginta annos habentem senem reputari, ut pro absolute obtinenda Romanum Pontificem adire nullatenus constringatur, sed illam possit a suo Episcopo rationabiliter impetrare. Et ita etiam docet Narbona loco citato, g. 12. n. 5.

RESOL. XXXVII.

An votum castitatis, vel non nubendi factum a proclini inuenerem valeat? Et in tali casu an possit Episcopus dispensare, quia tale votum alternatiuum est? Et quid, si votum non obliget praecise ad materiam reseruata & vouentis electione, sed quia pars distinctionis non reseruata est impossibilis, potestne in tali casu Episcopus dispensare? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 102.

§. 1. Hic casus frequenter potest accidere, & Homobonus de Bonis in consulti. moral. vol. 2. part. 2. respons. 28. putat probabilem esse sententiam tale votum inualidum esse, cum ab eo fit factum cui ob inconuenientiam, & in carnis peccatum lapsus matrimonium salubrius sit; sed tu cogita, Ego puto debere illum petere dispensationem ab Episcopo, quam concedere potest, quia hoc votum alternatiuum est, scil. vel castitatis seruanda, vel non nubendi, super quod Episcopus dispensare potest, ut ex Suarez, Azorio, Lefio, & aliis docet idem Homobonus ubi supra.

2. Sed quid, si votum non obliget praecise ad materiam reseruata ex vouentis electione, sed quia pars distinctionis non reseruata est reddita impossibilis, potestne Episcopus in casu dispensare? Respondeo affirmatiue, quia id votum per se & natura sua nunquam obligauit ad partem reseruata, sed praecisa obligatio ad illam confluit per accidens ex solo facto, ratione impossibilitatis materiae. Ita Suarez de Relig. 10. 2. lib. 6. de voto. c. 2. q. 4. n. 4. & 5. & Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 44.

RESOL. XXXVIII.

An votum Castitatis, vel Religionis factum ab eo, cui salubrius est, matrimonium ob suam inconuenientiam sit validum? Idem est de vouente non nubendi. Et an talis absque ulla Pontificis dispensatione possit matrimonium inire?

Et inferitur opinionem speculatiue probabilem esse probabilem etiam practice.

Et an in casu magna necessitatis possit Episcopus dispensare in voto Religionis, aut castitatis perpetua?

Et in textu huius Religionis aliqui casus adducuntur pro praxi predicta difficultatis.

Et notatur, quod doctrina huius questionis non extenditur ad Regulares, qui non possunt vi suorum privilegiorum in tali casu magis necessitatis dispensare. Ex part. 10. tr. 1. 1. & Misc. 1. Rel. 47.

Sup. hoc in Re-Preterita §. 1. in principio.

§. 1. CASUS frequenter potest accidere : & ad illum sic respondet Trullench in Decal. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 5. n. 18. Inualidum videtur votum Castitatis, vel Religionis, vel non nubendi factum ab eo, cui salubrius est matrimonium ob continentiam, & lapsum in res venereas. Ita Petrus Ledesma, tract. 10. cap. 2. dub. 5. tom. 2. & Bonacina tom. 2. disp. 4. quest. 2. punct. 1. n. 26. quia hoc votum non confertur de meliori bono. Oppositum tamen, tenet Sanchez, lib. 4. c. 8. num. 9. Et forte verius; ob idque talia vota emittentes, si contrahere velint, solent, & tenentur petere dispensationem à Pontifice; vt etiam primæ sententiæ Authores concedunt: signum est ergo, talia vota fuisse valida. Hucusque Trullench, qui, vt vidisti affirmatiuam sententiam tanquam probabilem admittit; sicut etiam nouissimè illam admittit Martinus de San Ioseph in Monit. Confess. tom. 1. lib. 1. tract. 41. de matrim. num. 6. sic asserens, [El que hizo voto de Castidad, ò de Religion, siendo coia cierta, que le està mejor casarle por la experiencia, que tiene de sus caidas, y flaqueza en pecado de carne; ò presumiendo de si con consulta de hombre prudente, y docto, à qui en comunicò sus, caidas: que la Religion le ha de ser demas daño que prouecho, es muy probable, que no le obligan estos votos, porque no son de meliori bono, para el que votò, y contra el consejo de S. Pablo, Corinth. 7. Quod si non se continent, nubant; melius est enim nubere quam vni: Y siendo assi, no parece necesario pedir dispensacion à su Santidad; pues donde no ay voto, no ay dispensacion del.] Ita Martinus, qui tamen sententiam negatiuam Sanchez dicit esse communem; & illam etiam tenet Pontius de matrim. lib. 6. cap. 12. num. 2. & Suarez de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 19. num. 9. quibus ego adharco, stante praxi petendi in his casibus semper dispensationem à Summo Pontifice; licet Martinus, vbi supra asserat, que esto procede de no acabar de ajustar, si el casarse con las malas inclinaciones, y caidas dichas, es mas vil: que ajustado bien esto, las razones en que se funda la primera sententia parece, que no admitten solucion. Ideò tu cogita.

2. Nota verò, quòd post hæc scripta inuenio Leandrum sententiam Martini non solum probabilem speculatiue, sed etiam practice existimare; sic enim asserit, de Sacrament. tom. 2. tract. 9. disp. 23. q. 3. Quia probabile est, quòd hic, & nunc est speculatiue probabile, sit etiam practice. At sic est, quòd predicta opinio asserens, vota Religionis, Castitatis, &c. facta ab eo, cui melius, & salubrius est matrimonium, esse irrita, & inualida, est hic & nunc speculatiue probabilis, & satis: (vt ingenue fateatur Thomas Sanchez) ergo hic & nunc talis opinio, etiam practice erit probabilis: ergo tunc amplecti potest ab eo, cui salubrius est matrimonium, quam ob suam incontinentiam sunt vota Religionis, vel Castitatis, &c. ergo absque dispensatione poterit ille Matrimonium inire. Sic expressè tenuit Ioan. Sancius de hac re ab Amico, in casu occurrenti, consultus. Næc ex hac opinione sequi possunt inconuenientia aliqua, malæ, aut scandala; quæ ex his aliis opinionibus, circa materiam grauissimam versantibus sequi non possunt. Possunt et-

enim ab omnibus, & tam ab aliis, quam ab ista opinione, si circumstantiæ requisite non obierint; minime verò, si tales seruentur circumstantiæ. Quam vna in præfatiarum erit, si non cuiuscumque iudicis, quantumuis moraliter certo relinquatur; an vocati omnibus consideratis, hic & nunc sit expedientes, & prudentis Confessarij. Ita Leandrus, qui præter Sacramentum alios plures adducere, asserentes, opinionem speculatiue probabilem, esse practice probabilem; & sic sunt, me citato, amicissimus Pater Franciscus Lugo de Principiis Theologia moralis, par. 1. cap. 3. q. 4. num. 22. Quintanaduenas in Theolog. mor. tom. 1. in Append. ad Lubilaum, tract. 1. dub. vii. m. Magister Serra in par. 2. D. Thomæ, quest. 19. artic. 6. dub. 4. fol. 366. Spinola, Opusc. de Elect. opinion. disput. 3. sect. 3. com. 4. & me citato Ioannes Henriquez in Q. Practicis, sect. 1. q. 4. & me citato Narbona, in Annal. Iuris, an. 6. quest. 2. numer. 14. Vide etiam, me citato, Escobar, de Confessarij. Sollicitian. par. 2. q. 2. §. 2. num. 4. & me citato Auertam, de Sacram. quest. 64. sect. 3. & me citato, doctissimum Dicastillum de Sacram. tom. 1. tract. 1. disp. 3. dub. 5. numer. 46. & 58. & me citato Machadum, tom. 2. in Disens. de Probabil. opi. art. 4. §. 2. contra quos tamen ego in part. 9. multa adduxi, & nouissimè illos impugnat sapientissimus Pater Bardi, de Confesione. disp. 4. cap. 8. numer. 7. & segg.

3. Nota etiam hic obiter dictum Leandrum vbi supra, tract. 9. q. 2. docere, me citato, in casu magne necessitatis posse Episcopum dispensare in voto Religionis, aut Castitatis perpetua. Et hanc sententiam nouissimè tenet etiam Garcias in Politia Republicæ, tract. 4. part. 2. difficult. 1. dub. 6. num. 10. vbi sic [Puede el Obispo dispensar, quando ai necessitas urgente, y peligro en la tardança, y no se puede recurrir à el: lo vno, porque no es de creer quera el Pontifice en estos casos, que està referuado el tal voto: y lo otro, que no es su intencion poner lazo à las almas, ni dexar de acudir à sus necesidades, ni ex-xatlas sin remedio: y sino pudiesen los Obispos zer esto, todo lo dicho saltaria. Los exemplares, pone Suarez son estos; tiene vno que ha hecho voto à hijos illegitimos, quierelos legitimar in articulo mortis, in tal caso puede el Obis po dispensar en el voto para que se case. Tiene vna donzella hecho voto de castidad; quiere casarse, porque le aprietan las tentaciones, y teme que caerà muchas vezes, que se infamara, y perderà la ocasion de casarse, en tal caso bien puede el Obispo dispensar en que se case. Finalmente, vno que hizo voto de castidad, y despues atropellando por el se caso, y despues se halla en gran peligro de peccar, porque no puede pedir el debito; en tal caso podrá dispensar el Obispo para que pueda pedir, però no podrá absolutamente dispensar en el voto de castidad. En todos estos casos, porque ai periculum in mora, & non patet aditus ad Papam, puede el Obispo. Dette caso vltimo trata Fagundez, el qual añade con muchos, que no solo quando ai peligro de incontinencia, & non patet aditus; sino tambien quando concurre otro graue peligro de escandalo, honra, vida, &c. como quando vno que tiene hecho voto, desflora à vna donzella, y sino se casa luego padecerà en la honra, ò vida.] Ita ille: Addit verò & bene Leandrus, vbi supra quest. 12. Me etiam citato, hanc doctrinam non esse extendendam ad Regulares, qui non possunt vi suorum Privilegiorum in tali casu dispensare: quia Episcopi in præfato necessitate casu non habent facultatem dispensandi in voto absolute Castitatis, per se aut iure ordinario; sed ex benignitate

C O O P
In no tot
to. vi. vi
El III

solùm voluntatis Pontificis reseruantis interpretatione; ergo & multò longè probabilius erit, quòd in præfatis casibus nequeant Religiosi in dicto voto absolute castitatis dispensare. Patet consequentia, quia Religiosi solùm possunt dispensare cum Sæcularibus in votis omnibus, in quibus iure ordinario potest Episcopus. Ergo, &c. quicquid contrà me dixit Pasqualigus. Sed opinio, quam ego docui, est communis.

RESOL. XXXIX.

An votum, seu iuramentum de non procurando, seu acceptando Episcopatum, vel non esse Senatorem, Iudicem, Presidem, &c. sit validum?
Idem dicendum est de aliis Prælatibus, & Officiis sine secularibus, siue regularibus. Ex part. 6. tractat. 7. & Misc. 2. Res. 27.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Azorius tom. 1. lib. 1. cap. 5. quæst. 1. Gloss. in cap. unic. verb. sacrosanctis, dist. 85. Roman. singul. 507. Angel. verb. iuramentum 5. n. 3. Nauarr. in Manual. cap. 12. num. 16. Barbol. in l. alia §. eleganter, n. 28. ff. solut. matrim. & Syluest. verb. iuramentum 4. n. 1. Probat hæc opinio, quia, qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ergo illius susceptio bona est; ergo illius peritio bona esse non potest. Et confirmo. Episcopatus status est perfectionis; ergo nequis te obligare ad illum non assumendum: quia esset obligatus viam perfectionis præcludere, & statum Ecclesiæ perfectissimum fugere: & fortè ea de causâ Gregorius magnus cap. unic. 85. dist. mandat inquiri de quodam Archidiacono Florentino, qui ad Episcopatum fuerat electus, an iurandum præbuerit nunquam se ad Episcopatum accedere. Non autem eam inquisitionem facere præcipere: si tale iuramentum, seu votum honestum esset. Ergo dicendum est tale votum non valere.

2. Verùm affirmatiuæ sententiæ omninò adhaerendum esse puto quam tenet Suarez de Religione tom. 2. lib. 2. de iurament. cap. 13. n. 13. & lib. 2. de voto, cap. 1. 1. num. 10. & 11. Layman lib. 4. tract. 4. de voto, cap. 2. n. 14. in fine. Trullench in Decalogum tom. 1. lib. 2. c. 2. dub. 5. num. 19. Castrus Palus tom. 3. tract. 15. disp. 1. punct. 8. §. 5. num. 7. Sanchez in summa tom. 1. lib. 4. cap. 8. n. 37. Molfesius in summa tom. 1. tract. 11. c. 15. n. 38. & alij communiter. Et ratio est, quia non procurare, nec acceptare Episcopatum, quantum est ex parte sua spectat ad humilitatem, qua se tanto munere indignum quispam putat, ac honores, diuitiæque refugit. Atque ita videmus multos sanctos, vt Diuum Augustinum, Diuum Ambrosium, Diuum Gregorium (vt ex eorum vita constat) totis viribus restitisse, ne Episcopi crearentur. Quod minime efficerentur, nisi id humilitatis opus Deo grauiissimum esset. Ergo est materia voti. Insuper quia professi Societatis IESV id votum emittunt iuxta eorum constitutiones, quas varij Pontifices approbarunt. Item quia illicitum est procurare Episcopatum, vt defendit Diuus Thomas communiter receptus 2. 2. quæst. 185. art. 1. ergo non procurare, quantum est ex parte sua, & obligatum respicere est licitum, ac materia voti. Atque ita D. Thom. ea q. 185. art. 2. ait licitum esse secundum propriam voluntatem recusare Episcopatum. Et quod dictum est de voto, vel iuramento non procurandi, vel acceptandi Episcopatum, dicendum est etiam de aliis Prælatibus, & officiis sine secularibus, siue regularibus. Et idè ego olim consului validum fuisse votum cuiusdam de non acceptando Iudicatum magnæ Curie Regni Siciliæ: licet postea ex rationibus, & causis mihi benè visis illud in alia pia opera commutauerim.

Tom. VII.

3. Restat modò respondere ad argumenta contraria. Et idè cum Castro Palao *ubi supra* admitto desiderare Episcopatum esse opus bonum ab eo, qui irreprehensibilis est, & qualitates habet ab Apostolo ad *Timotheum* 3. & ad *Timum* 1. requisitas: quas de se nemo debet præsumere: sed esto sit opus bonum, & perfectum, est tamen periculosum, ac proinde consultius est cuiuslibet particulari illum ex parte sua respicere, quam appetere. Ad confirmationem dico Episcopatum statum esse perfectionis non quia ad perfectionem promouet; sed quia perfectionem in alium supponit. Cum autem nullus de se debeat præsumere eam perfectionem habere, quæ tanto statui conueniens, optimè facit, si eum statum perfectissimum respiciat, vt pote illo indignus. Ad textum in cap. unico, dico Gregorium inquisitionem fecisse, an ille Archidiaconus iurauerit ad Episcopatum non ascendere, non quia in tali iuramento peccatum commiserit; sed vt rideret, an fuerit conueniens sic iuramento obstrictum ad Episcopatum promouere: an potius cum in sua humilitate relinquere.

4. Vnde ex his omnibus apparet in nostro Capitulo generali anno 1612. rectè fuisse à Patribus decretum tenoris sequentis firmatum. Qui Præpositus Generalis fuerit creatus, illicè antequam ei obedientia præstetur, iureiurando se obstringat non ambiendi Ecclesiasticas dignitates extra Congregationem, nec per se, nec per alios, nec directè, nec indirectè, nec clam, nec palam: verùm etiam illas ne vltro quidem oblatas nisi præcepto Sanctissimi se recepturum; idque, nedum toto sui Generalatus tempore, sed etiam non nisi anno elapso à sui muneris abdicatione. Sic ibi.

RESOL. XL.

An qui dubius est, an emisserit votum habens usum rationis, teneatur adimplere?

Idem est de iuramento.

Et an, quando quis certus est se emisisse votum, vt. g. castitatis, sed dubius, an habuerit animum se obligandi, teneatur seruare castitatem?

Et an dictum votum censetur reseruum Pontifici? Ex part. 4. tit. 3. Res. 11.

§. 1. Hanc questionem pertractat Turrianus in *Sup. hoc supra in Res. 23. §. Notandum est.* & affirmatiuam sententiam tenet, quia, ait ipse, in dubiis tutior pars est eligenda, & hanc sententiam etiam docet Suarez de Religion. tom. 2. lib. 4. cap. 6. num. 10. & Sanchez in summa tom. 1. lib. 4. cap. 1. numer. 13. quando dubium oritur ex liberationis defectu, vt, v.g. quia factum fuit ex aliqua animi perturbatione, ob aliquem metum mortis ex morbo, aut ob iracundiæ calorem, quia in his casibus rarò contingit defectus deliberationis requisitus, & ideo ex communiter accidentibus præsumitur debitam deliberationem adfuisse.

2. Sed difficultas est quando defectus deliberationis oritur ex tenera vuentis ætate? Turrianus *ubi supra* absolute affirmat pro obligatione voti. Villalobos in *summa tom. 2. tract. 34. difficult. 7. numer. 3.* Faustus in *tract. Relig. lib. 1. quæst. 26.* Malderus in 2. 2. tract. 10. cap. 1. dub. 5. Sanchez n. 14. distinguit; si vouens septennium expleuerat tempore voti emissi, præsumendus est in eo dubio vsus rationis, ac proinde obligabit votum, seu iuramentum; si autem non expleuerat, præsumitur defectus vsus rationis, nisi de illo constet, ac proinde non obligabant. Quod si dubium sit, an expleuerat, vel ne, credo in voti fauorem præsumendum. Ita Sanchez.

3. Verùm contrariam sententiam tenet Sotus de *inst. lib. 6. quæst. 3. art. 2. docum. 1. ver. sed est hic. Ludouicus*

Sup. hoc supra in Res. 23. §. Notandum est.

Sup. hoc signanter in §. not. præcisiuè.